

ՕՐԵՂԻՐ

ԱՅԹԱՅԻՆ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԵՒ ԱՐՃԵՍՏԱԿԱՆ

Ներսիսյան առ այժմ չարաթիւ երկու անգամ. Չորեքշաբթի շաբաթ օրերը կը հրատարակուի. — Մէկ տարեկան գինն է կանխիկ երեք արծաթ-ՄՀ. ճիւղ. և խրաքանչիւր թերթ երեսուն փարայ :

Գաւառաց մեջ բաժանարդ եղողը պարտի 43 դուրուշ ողջ ստակ բոստայի ծախս վճարել :

Հրատարակելի որ և է գրութիւնը պէտք է ուղղուին առ Տնօրէն Ներսիս Հանդիտին — Եռասփեան խան՝ միջին յարկ՝ Թիւ 9 սենեակը :

Անտարազիր՝ և փոխադրական ծախքը չվճարուած գրութիւնը կը մերժուին :

ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԻ

1869 ԳԵԼ. 3 ՁՈՒՆԲԵՍԱՐԱԹ

ԹԻՒ 40

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ա. Զ. Գ. Ա. Յ. Ի. Ն.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Այս կիւրապէ Սամաթիոյ խօսարանին մէջ ապագային համար խնդիր մը առաջարկուեցաւ թէ «Պատրիարքը ընտրէ իւր գործադիր ժողովները, թէ Երեսփոխանական Ժողովը ընտրէ » : Թէ պէտք այս խնդրոյն վերաբերուած բանական առաջարկութիւններ, և ապացուցութիւններ յառաջ եկան, բայց վերջապէս Պատրիարք լուծումն չառնելով, յաջորդ նստին թողուեցաւ : Մենք նաեւ այս մասին մեր ընելիք գիտողութիւնը յառաջակայ կիւրապէի խօսարանին պահելով, հոս կը ձեռնարկեմք խօսիլ մասնաւորապէս Սիլլաքի վրայ, զի ժողովը ընտրութեան խնդիրը խօսարանին մէջ իբրեւ սկզբունք յառաջ բերին. որոյ համար արդէն մենք Ներսիսայ առաջին թուով բաւական խօսած էինք :

Հաստատուած է որ որոշ դադարիւր չեղած տեղը, որոշ խորհուրդ մը չենք կրնար արտագրել. անորոշ խորհուրդներէ ալ, ճշմարտութիւններ քաղելու ջանքը մութ տեղը ամէն բան լուսաւոր տեսնելու ջանքէն տարբեր չէ. օրինակի համար ինչոր արևու վրայ պիտի օտոմք, նոյնը երբ ճրագի մը վրայ խօսիմք իբրեւ արևու վրայ, և խօսածնիս ալ զօրաւոր ապացոյցներով ըլլայ, կրնանք հաւատալ թէ մեր զօրաւոր ապացոյցները ճրագը արեւ ըրին. կրնանք հաւատալ որ չիտալեցանք. օրինակի համար ըսէ՝ «ճրագը աշխարհէս մեծ մարմին մ'է, երկրիս բոլորիւք շրջելով ամէն կողմ կը լուսաւորէ և այլն » : ահա թէ ըսածներդ ուրիշ մարմնոյ մը համար թէպէտ իրաւացի են, բայց ճրագին համար խնդալու չափ տու չեն. և հաւատա՛, որ ասոնք մի միայն չիտիմ դադարիւրներու արդիւնքներն են. հեռացիր շիտիթութենէ, այն բառը

զոր կարտատանես, ուղիղ բացատրութեամբ ընդունէ, այն ատեն ասպարէզդ այնչափ լայն կը լլայ, որչափ որ կրնաս երթալ. ահա՛ այս վիճակն ունի շատ տեղ Սիլլաքի բառին նշանակութիւնը. ինչեւ խօսարանին մէջ չափաւորեցութիւն ըրած պիտի չըլլամ ըսելու, թէ ամէն ինչ առաջարկութիւն՝ կամ կարծիք՝ որ վիճարանութեան առաջանք միտուելու բերին, զրեթէ ամենուն ահա՛ն ալ սկզբունք դրին :

Ես շատ պիտի զարմուտամ, երբ մէկը աղբիւրը ջուր բերելու խրկեմ, ու ահ ջուրը աղբիւր կարծելով սափորին մէջ գնելու բերելու աշխատի, և ի հարկէ չօգտելով առանց ջրոյ վերադառնայ. ասոր պէս ալ միջոյցներու վրայ խօսելու տեղ սկզբունքի վրայ կը խօսինք, ըսել է սկզբունքը միջոյցներու հետ կը շիտիթենք. և երբ այս կերպով միջոյցներու տեղ ըսկզբունք կ'առնենք, ապացոյց է, որ ըսկզբունքը չենք ըմբռնած. և ըստ որում ամէն միջոց սկզբունքի կը վերաբերի, կամ անոր կը ծառայէ. ինչպէս կրնանք հաւատալ որ մարդ առանց սկզբունքը ըմբռնելու, կրնայ անոր օգտակար միջոյցները ըմբռնել :

Համառ պարզեմ. ժողովներ՝ խորհուրդներ՝ խօսարաններ Ազգին բարւոք կացութիւնը խորհելու պաշտօնին կանչուած են, թէ ի պաշտօնէ, թէ անպաշտօն. և ինչպէս որ ամենուն ձեռքը ուղեցոյց մը պէտք է, առաջադրեալ նպատակի մը երթալու, ամէնքն ալ ուղեցոյցի տեղ նպատակն առեր կերթան, և ըստ որում նպատակը մէկ՝ և առնալները շատ են հեղափոխութենէ ազատ չեն, ահաւասիկ :

Ա. Կրսեն, թէ «Սահմանադրութեան սկզբունքը հիմնական է », որ ըսել է թէ անհիմն սկզբունք ալ կայ :

Բ. Կրսեն, թէ «Սահմանադրութեան ողին անաղբայրելի է », ըսել է այլ ինչ է Սահմանադրութեան սկզբունքը, և այլ ինչ է ողին :

Գ. Կրսեն, «Թէ իմ սկզբունքս այս է, որ Պատրիարքն ընտրէ իւր գործադիր ժողովը, որպէսզի իւր ուղածն ըլլայ, ըստ որում Պատրիարքը պատասխանատու է Երեսփոխանական Ժողովին » : Դ. Կրսեն, «Թէ իմ սկզբունքս այս է, որ եթէ Պատրիարքն ընտրէ պիտի սխալի, զի գիտենք որ շատ անգամ Սիլլաք իւր հարուստ ճիւղերովն հանգերձ կը սխալի իւր ընտրութեանը մէջ, ինչպէս հնարաւոր է մէկ անգամ. ու հաւանաբար, որ չսխալի » :

Ե. Կրսեն թէ «Այս մասին սկզբունք չեմ ընդունիր և այլն — իսկ կըսեն թէ այս սկզբունքով պիտի խօսին — ուստի առաջարկեալ խնդիրը սկզբունք ընդունելով կըսէ, ինչ հարկ կայ ժողովները ընտրող ընտուել, մինչդեռ Սահմանադրութենէն կ'առնուիմք այդ ընտրական իրաւունքը » : Վերջապէս ամէն մարդ ամէն մտքէն անցածին-սկզբունքս այս է — կըսէ, ու կանցնի : և այս կերպ անորոշ առաւանդներով — Սկզբունքը — յանձն իւր բաժնուած գիտունին՝ տղէտին, դեղացիին՝ քաղաքացիին, ծերին՝ երիտասարդին առ հասարակ ամենուն խորհրդաճառութեան նիւթ ըլլալով միման խաղաղիկ եղած է. շիտակի ըսելով, այս-կըսեն-ները ինքզինքս Բաբելոնի աշտարակաշինութեան մէջ կարծել կուտան, որուն պատմութենէն աղէկ կը յիշեմ, որ հոն խիստ նշանաւոր —կըսեն-ներու, —կըսենք-ներու արդիւնքն ու վախճանը ամօթապարտ կործանում մի եղաւ :

Ի վերայ այսր ամենայնի-կըսեն-ները ըստդներուն թողլով, մենք ալ կըսենք. թէ գործելու համար նախ սկզբունքը պարզել, ըմբռնել, և զանի իբրեւ կը շիտալու լով միջոյցներն անով կը շիտալու ապացուցելու պէտք է. որով ո՛չ միայն խառնակութենէ ազատ կը կեցուի, այլ և այս առողջ միջոյցներով ալ մեր յուսացած օգտակարութիւնները խնդութեամբ կը վայելեմք, վասն զի ջանք անձնանու իրութիւն և այն ամէն հան-

գտնանդները՝ որք ազդի մը յառաջի-
մութեան նպատակաւ են, կան, բայց
ներդաշնակութիւն չունին, և ըստ որում
ներդաշնակութիւնը միջման մէջ ազատ
կապի, յառաջ և մը, որ խմբադա-
կան աստարտէզը որ մը միջման յաղթա-
նակութեան ներդաշնակութիւնը խիստ փա-
ռաւոր կը հանգիստայնէ մեր մէջը:

... Խմբադիր

Նախընթաց կիւրակէ օր նոյ. 30 Սա-
մաթիոյ Ազգային խօսարարը գարձեալ
Սահ. վարժարանին մէջ իւր գումարումն
ունեցաւ որ կը բաղկանար 200 ի մօտ Ազ-
գայիններէ:

Թէ ներկայ հանգիստականաց և թէ
խօսարար թիւը նախընթաց գումարումն
ներուն մէջ գտնուածներէն առաւել, և
բարեկարգութիւնը խիստ գոհացուցիչ
էր:

Գիւտնին նիւթը անցեալ շաբաթ օր
արդէն մասնաւոր ազգով մը օրաթիւ-
թեքում միջոցաւ հրատարակուած ըլլա-
լուն, այսօր միանգամ ևս չեմք ուզեր
կրկնել զայն. զոր ունիմք յառաջիկայ
շաբաթ օր վերստին ազգ առնել: Իսկ
իբրեւ պարտաւորութիւն կիմացնենմք
միայն որ յիշեալ նիւթին վրայ — այս
անգամ ինչ ինչ օգտակար խորհրդա-
ծութեանց առթիւ նախընթաց գու-
մարման բոլորովին հակառակ եղանա-
կաւ գործենք: Եւ Եւստակիոս ներ-
կայ վիճակին իբրեւ անմիջական և առ-
ժամանակեայ կանոն մը հեղինակելու,
այլ գտնիք Սահմանադրութեան մէջ զա-
նի իբրեւ սկզբունք՝ կարենալ ընդունե-
լու նպատակաւ — խօսիլ ձեռնարկուե-
ցաւ:

Ձեռնարկութեան եղանակին այս փա-
փոխութիւնը համահաս հասանութեամբ
ընդունուելով, յիշեալ նիւթը իւր բոլոր
մանրամասն պարագայներովը քննու-
թեան առնուեցաւ, և երեք ժամ շա-
բաթական խօսակցելէ վերջը, մինչդեռ իրեն-
դիրը տակաւին իւր լուծումն առած չէր,
արձակման օրոյնու ժամը (10ու կէս) ը-
րանալով, նոյնը յառաջիկայ կիւրակէ
ի Գիւտ. 7. վերստին շարունակուիլ ո-
րոշուեցաւ, զոր իբրեւ նոյն առաւ գու-
մարման նախագահը՝ կը պարտաւորիմ
հրապարակու իմաց տալ Մեծ. Ազգայ-
նոց:

Ուստի, խնդրեմ, ... Խմբադիր, որ
ներկայս ձեր պատուական լրագրոյն մէջ
հրատարակել բարեհաճիք:

Ամսաթիւ Բ. Խանճեան
1869 զեկտ. 2

Այս կիւրակէ առաւօտ Ամենապա-
տիւ Խրիմեան Ս. Հայրիկ Նէնի-գափուի
Նիկիեցին յառկապէս քարոզ տուաւ,
և միւթարեւել իւր կարօտը կրող նոյն
թաղին բարեպաշտ ժողովուրդը, ուզ-
լակի Թաղական Խորհրդարան գնաց.
որ վարժարանի աշակերտք Նորին Սըր-
բաղութեան ներկայութիւնը Ազգային
փափուի և զգայուն երջեքու ներդաշ-

նակութեամբ պատուեցին, որոց յաջոր-
դեց տաներիւ տարեկան աշակերտ մը
ազգու արտասանութեամբ հետեւեալ
ճառը կարդալով:

Ամենապատիւ Սրբազան Հայր

Նիւթէ՝ կայ ընտելութեան մէջ գեղեցիկ
ողի մը, և թէ մարդու սրտին պարտա-
թիւնն մը, այն՝ բացարձակապէս զգա-
նութիւնն է միայն. որով Սեր. Պատու-
թիւն՝ Արհեստ՝ Պաշտօնակը՝ Փառք,
և ամէն բարձրութիւնք առ հասարակ
կեանք կը ներշնչեն, և անկէ գուրա չկայ
իդէ, և չկայ երջանկութիւն:

Հայրիկ,

Ամէն Հայ՝ այսօր նոյն սիրելի օգ-
տակար զգածեալ դո՛ւ և ուրախ «Խրի-
մեան», վե՛մ անունը կը ներդաշնակեն,
զոր երկնից ցրտացօղիկ աստղերն, ու
Հայոց սկզբիցի աւերակներն խնդա-
ղի՛նս երգեցին, որոց՝ կոնցօղը՝ մեր
վշտակիր սրտերն էին, և այն արտա-
տայ քօղը՝ զոր գո՛ման ժամանակը՝
ձգած էր Հայոց բաղդի չիւթին վրայ,
անոնց բարի արեւը նաեւ պիտի ըլլան, և՛
հեղուհեղ զանի ցամաքներով՝ Նիւթի
կենսաւոր ծաղիկները պիտի ծլին, ո՛ւր
գուք՝ Հայրիկ, գուք՝ ծաղկազարդ պի-
տի յօրինէք Հայուն վերջի մերկ պատ-
մութիւնը:

Միւր՝ Նայրիկ:

Քանի՛ բաղդաւոր եմ հիմայ իմ ման-
կանս տնայր անարա առնել, և՛ մանկ
զգայնութեան այս հարուստ աստղա-
ղը, և հո՛ւ որդիական խոնարհ, և որ-
տառեղ ներդաշնակութեամբս՝ Ձեր
բարձր Աթո՛ւր ողջունել, որուն տակ
երկնք դրած է այսօր քանի մը միլիոն
չու՛նս հայոց՝ տարազիւ կեանքը:
Հայրիկը իմ:

Ինչունէ՛ որդեկիդ ողջոյնը, և՛ իմ
ողջունիս յերմ արտաւարը՝ թող զգա-
մանս և Սիրոյս գրաւականն ըլլայ՝ Ձեր
Հայրադրով գրկացը մէջ, ո՛ւր ինծի
հետ մէկ տեղ՝ Հայոց աւերակաց ման-
կան՝ միօրինակ զգացմամբ կը թռչտին
սիրահայն: և անմեղութեան բարձրաւա-
կը խնկարկեն հանապաղ՝ Խրիմեան Սի-
րալիւր Սնունը, որ ամէնուս պատին մէջ
նախիրական խորան կանգնած է:

Նորին Սրբազանութիւնը ուրախ ըլ-
լալով Ազգային մանկաւոյն եռանդեա-
նը՝ ու զգացմանը վրայ, յանուն Հայրե-
նեաց իւր օսվարական յարգանքն ու
քաջակեր չղացաւ աշակերտաց: և ան-
կէ հրաւիրեալ գնաց Խանամիւրեան մե-
ծապատիւ Գիրգօր ազգային տունը, ուր
վայելուչ ընդունելութեամբ պատուեալ
ճաշեց, երբ ատեն աշակերտք գարձեալ
քաղցրահայն երգերով հոն ևս իրենց սի-
րելի Հայրիկին Սնունը կը նուազէին:
այս կերպով Հայուն յարգուց բաժանեալ
մեկնեցաւ, և անկէ փոխադարձ այցելու-
թեան գնաց Հայ Հոսթմէսականաց Պատ-
րիարքարանը. ուր քանեն աւելի կը ն-
րականք գիմաւորելով մեր Հայրիկը,
արժանաւոր ընդունելութեամբ պատու-

ուէր են, ուր քառորդի մը չափ միջոց
կենսալէն ետքը մեկնեն, և այն գիշեր
վանմ. Օտեան Լիւթնոթի տունը կեցեր է:

Ինչիւր կայ հասարակութեան մէջ,
թէ իրի ման Հայրիկն ինչո՛ւ Հայ Հոսթ-
մէականաց Պատրիարքարանը գնաց, ուր
Հայութիւնը շատ նահատակներ ձգած
է և այն և այն: ...

Մեկ կողմով իրաւ է, որ անախորժ
կերելի հոն երթալը, բայց միւս կողմով
քրիստոնէական Սրբազան պարտաւո-
րութիւն մը կատարեց, Քրիստոսի հա-
ւատարիմ աշակերտ Խրիմեանին հոն եր-
թալը՝ թշնամին օրհնել է. հրէին հետ
հրեայ, և հեթանոսին հետ՝ հեթանոս
ըլլալէ. կորուսած ոչխարին ետեւէն եր-
թալ է. և ուրիշ կողմով մ'ալ զգացմամբ
ի մարդկութեան աղետական պահանջը
մը կատարել է իրեն վայելուչ եղանա-
կաւ այնպիսի մէկու մը գէ՛մ, որն որ
միշտ այս զգա՛մանց հակառակ վար-
ուած է պատիւը պատուողին. և անաբ-
ղանքը՝ անպարտելին է միշտ. Խրիմեան
այս մասին մէջ ո՛չ միայն չախալեցաւ,
այլ և քրիստոնէութեան և մարդկութեան
արժանաւոր մեծ գործ մը գործեց. ա-
նոր համար որ յանուն Քրիստոսի սիրոյն՝
և խաղաղութեան խոնարհութեամբ յաղ-
թուին անդամ, յանուն ատելութեան
և խռովութեան հպարտութեամբ յաղ-
թեցին շատ մեծ է, ու փառաւոր. և հոս
է խոնարհ քրիստոնէին բարձր միջանակը:

Ինչպէս որ իւր ընտելութեան մէջ ծա-
նուցուած էր այս շաբաթ իրիկուան Սա-
մաթիոյ Հայկական Իրճարանին մէջ գա-
նալով երգեր երգեցին, ուր մեծապատիւ
Հայրաբժում Եփէմեօս Իփէքճեան երկու
անգամ՝ երկու ժամու չափ միջոցի մէջ ա-
տենախօսութիւն ըրաւ:

Նախ մտացածին պատճառներու իրա-
կան հետեւանքն ունենալով օրինաւոր փառ-
տեքով հաստատեց, ու յետոյ գասարա-
կութեան վրայ փոքր ինչ խօսեցաւ, որուն
յաջորդեց Հոսթապարեան վարժարանի ա-
շակերտներն անձարգ զգալաւունք աշ-
խոյժ պատանին:

Այս երկու ատենախօսութիւնները ժո-
ղովրդական ծափահարութեամբ ընդունուե-
ցան:

ՀԱՅԻ ՈՒ ԲԱՐՁՐ ԿՈՒՅԻ

Ա.

Օրուան ինչիւր մ' է այս, և իր ազ-
դեցութիւնը՝ աշխարհակալ, կը տիրէ աշ-
խարհիս չորս մասին ըստ հարկի ընտե-
թեան օրինացիկայ մարդ մը, չ'կայ մահ-
կանացու մը որ այս կուսայ մէջ լսածին
մը չ'ունենայ:

Պաշխատի իւրաքանչիւր որ ճարել
իւր օրական շորուկ հացը, թէ ինք
առանձին ըլլայ և թէ՛ ընտանեաց տէր,
տարբերութիւնը գրեթէ անզգալի է:

Իսկ աշխարհի մարդիկ ինչ աստի-
ճանի կը լան թող ըլլայ, քանի որ հա-
ցի կարօտ փոք, ու բարձի կարօտ զը-

լուսն ունին՝ պիտի ջանան ձեռք բերել իրենց հացն ու բարձ։

Թագաւորն ուհալիւ, Ասթուղիկունն ու գալիք, սեղանաւորն ու մարացիկ, վաճառականն ու գործաւոր, քաղաքացին ու գեղական, աղետական, ու գոռահիկ, հարուստն ու աղքատ, որք հաւատարմար են և մարմնոյ ապրելու և սրաներու միջոցներուն կարօտ, ամենքն ալ կաշխատին ու կը կուտին մեկ փոր հացի, յաղենալու չափ պիտի կարենանն ուտել և ծաղաւնին անցնելու չափ խըմել, այս է վճռած Աստուած և զայն հաստատած է ընտ թեան օրէնքը։ Եթէ աւելի չափնք պիտի խնդացնենք մեր քաւակները, իսկ եթէ պակաս չափնք պիտի դիզուին հացադործին փայտեայ նշանակին (չէթելէ) վերայ, կամ ճերմակ դժերով մեր տանց դռան ճակատ։

Ար չափս, կուտաս և կը ջնջուին, բայց առանց կուտելու չափը դժուար եղած է, տանկ ժամանակի մը մէջ։

Մեր չափը մեր ապրուստն է, և ապրուստը մեր կենսն է, պիտի չափնք ապրելու համար և պիտի կուտինք չափելու համար. անօթի արը չիտողար։

Ծախողը կ'ապրի, չափողը կը կարօտի, մին խաղաղ է, իսկ միւսը միշտ վրդովման մէջ. առաջինը չափում ու ապրում կըսէ, բայց երկրորդը գոչնամ որ ապրում։

Ծախողը, իր քսակն ու իր գանձ կը լեցունէ և միշտ գիգելու վրայ է, իսկ չափողը կը կարօտի, կաղքատանայ ու չըքաւորութեան դռան չէմը կը համբուրէ, և անատեն կամ պիտի մտայ կամ պիտի գոչնայ իրեն համար ասկէ անդին ապրելու ճար չկայ, քանի որ հացի կըսիւ մշտնջենական ու ապրելու առաջին պայմանն եղած է։

Զօրաւոր ես, կուտելու ուժ ունիս, անցիր յառաջ. գործէ, աշխատէ, չահէ, կեր ու ապրէ։

Այս կուտն մէջ յաղթանակը տուած տանողը միայն կ'ապրի, կան երկիրներ ուր օրը 10—15 հոգի անօթութենէ կը մեռնին։

Հացի յաղթանակը կանդնունք բարձնալ կը բնութէ, հաց կուտէ կը յաղենայ, բարձ կուտէ քնանայ, իսկ հացի կարօտն աստ ու անդ կիցնայ հաց ճարել որ այս ընթացք կամ յառաջնորդէ իգերեղման կամ մինչեւ անարգ մահուն սին։

Արեւն ինչ ընելու ասոր դէմ — Հացի կուտն մէջ ճարպիկ ըլլալու է, բարձ տալու է հաց տալու չէ. հաց խնդրելու և բարձ բնութելու չէ. միշտ միջին ճամբէն ընթանալու է, կշռքին երկու նմարներ հաւասար պահելու է. մէկ ձեռքով վատտելու միւսով վատնելու չէ. պատշաճութիւն և օրինաւորութիւն սիրելու է, գուցէ այս կերպով այն ընդհանուր աշխարհային կուտն մէջ յաղթութիւն մը վատտուի. հասկ յետոյ իբր առաջ։

Քրտամբ երեսայ քոց կերցես դհայ քո. Ծնող, Գ. 19

նոյ քաղութիւն բնական հետեւանք բարձ մ'ալ ձեռք ձգուի. թէեւ աւելի և մեծ խեղաշտութիւն մանաւանդ և խոհեմութիւն է բարձի կուտէն խոյս տալ։

Հացն մարդու մարմնոյն սնունդ արււոյն է, իսկ բարձ մարդու գլխուն յաւ. սնունդ ուղղուն հաց կ'որոնէ, յաւն ուղղուն բարձ։ Արեւ կը մշտնջենաւորի և հանապազօրեայ կըլլայ հացի ու բարձի կուտ. քանի որ կայ աշխարհ և քանի որ կը ծագէ օր։

Յոր առտու կըլլայ, կ'ողնուէ արեւ աւան ու չէն ու մեր տանց երդիկն ճակատ, կը լուսաւորէ գալուն ու սար, քաղաքն ու դիւղ. անատեն կեկոյ մարդ կը վազէ իւր գործի գլուխ. վաճառականն ի վաճառ. արհեստաւորն ի գործարար. հովիւն ի դաշտ. խաշնարածն ի յարօտ, հողադործն յիւր արտ, քահանայն ու վարդապետ Յեղեցին. լրտգրտպետն իր գրասենակ, պահակն իր պահնորդ. ձկնորս իր նաւակ. ճամփորդը պահ ի ձեռն իր ճամբան, մարացիկն ու աղքատն եկեղեցեայ դռն կամ ի հրապարակս, գիւղացի ըրիշն ու բահ իւր յուս ի գերեզման, գողն սուր ի ձեռն իր սարն ու քարանձաւ. . . .

Ամէն օր յառաջ կը խաղայ ու կիջնէ յառաջնորդն հացի ու բարձի, օր կըլուսանայ և ահա՛ կ'սկսի կուտ։

Մին վառաւոր սննդակի մը մէկ անկիւնը քաշուած ձեռքն իւր ճակատ հոգեւոյ յաւաքմանց սկիզբանուն մէջ կը ծըկայ. մերթ ահա երկ մեծրով սպառնալիք կը դուայ իրմէ ստորակարգեցոյ և մերթ ժպիտ ի գեմա գաղցրիկ հեզաբարյոթեան սնուցիչ յոյսեր կուտայ։

Արեւ մը կը կեղծաւորի, կը շողքորթի, կը սրբանայ, արդար ու գառնակի մը նման անմեղ կը ձևանայ, երկինքի հրեշտակներէն աւելի կ'սկիկ ու պարզ դիրքի մը մէջ կերենայ։

Արեւ մ'ալ սնամաղձ, ժպիտն դէմքով, նենքառ, կրակ ու բոց, և այն ալ իսկ սանդաղաւորի դաւաճներէն մին կը ներկայանայ։

Մին իր ընկեր կ'աւազէ, կ'աննգէ, կը դրդարտէ, նորա պատուոյն ու չափուն կը վնասէ, միւս մէն ալ վաւարթ դէմքով հրապուրիչ լեզուով առնելու տալու մէջ կը ստէ, երգում պատառ կ'ենէ, երկինքը սուրբ և անգունդի մէջ սատանայ չթողուր իր դրդալից կը ժողվէ, ու կըսի իր անկողնին և ճախակողմեան խրն. կանոցներ ծխել. արեւ մ'ալ կուտայ, կը հաւազէ, ի կարեկցութիւն չարժելու խօսքեր կ'ենէ, կը նկարագրէ իր վիճակին գառնութիւն. կարօտ եմ ապրելու ժամանակ չունիմքոյն. միւս մը ես կը հաւազէ, հոգոյ կը հանէ, յուսահատութեան տաշտին իւր գէմ պաշարած, մահ կ'ողչէ. անդին արեւ մ'ալ կըլուսի իր հրոցան, կ'սրէ սուր, կ'առնու կը քաշէ իր ընկերով վրայ, տուր կ'ըսէ քո կեանք, թէ հոս կը վնջանայ ամէն մեկուն ճիւղ, հոս կ'առնու գաղաւթ ամեն

մեկուն միտք, ու հոս կը հայնն ամենուն հանճար, ամենուն տաղանդ, և ամենուն նպատակ, ճարել իրեն օրական հաց ու վայելել բարձ։

Առւոյ առաջիկայք են հաց ու բարձը մարտիկ մեկըմեկու հետ հացի ու բարձի համար կը կուտին, և ուտի ամեն կարելի եղած միջոցներ ի գործ կը դնեն զանոնք ստանալու համար, և մարդոցմէն քիչերն են որ ասոնք ձեռք ձգելու համար բարւոք միջոցներուն կը դիմեն։

Այլապէ՛ս ուր կ'ապրի մարդ, հացի ու բարձի կուտը դաշտ մը դարցած է. կըծնի մարդ այս դաշտին մէջ մրցելու և այս դաշտին մէջ թաղուելու. կամ պիտի վայելէ կամ պիտի չվայելայէ. եւ ինչու պատեկ — կը խօսինք։

Հ. Վ. Գ. Այազմարեան

ՅԱԼԻՔԱՎԻ ՄՏԱԾՈՒԹԻՒՆՔ
ԿԱՆԱՆՑ ԴԱՍՏԱՐԱՆԿՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ

Շարանակութիւն

Տես թիւ 9

Շատ գեղեցիկ. Այդ շատ աղէկ է որ նոքա արտայայտելին իրենց բաղձանքը, և արտայայտելին զանաւոր այդպէս կրկին ու կրկին, այդպէս բարձր և հանդիսիւ, որ իրենց անհաւերն է ուրանալ զանաւոր։

Այժմ կ'մնայ միայն հարցնել իրենց, կը բաղձան, որ կ'ենը (աղէկ) ամուսին և աղէկ մայր լինի։

Եթէ այս հարցումին նոքա պատասխանեն (չէ), այն ժամանակ գուցէ, մեր բարեհազի ժողովուրդը անգամ կը դադարի շամպայն ըմպելն նոյա կենայր։ Իսկ եթէ նոքա, որպէս և յոսայի է իսկ, պատասխանեն (այո), այն ժամանակ յառաջագէմները կ'ընան իրենց գործը չափուած համարել և կ'ընան այդ խաղերաներուն վառաւոր և կարի հոգեւոր խրատ մը ուղղել։ Զեղ կըսեմք, էյ բարեբարներ, ըսելու են յառաջագէմները, գիտէ՞ք դուք, թէ ինչ կը Դէս նակէ (աղէկ) ամուսին և մայր լինել։

Պիտէ՞ք դուք, թէ գորա համար սրպիսի ընդարձակ և հիմնական հիմունք թիւններ կը պահանջուին։ Պիտէ՞ք դուք թէ սրպիսի բարձր զարգացում մը հարկաւոր է այդ բանին համար։ Պիտէ՞ք դուք, թէ սրպիսի արմատական վերանորոգութիւններ հարկ է անել կանանց դատարարութեան բովանդակ դրութեան մէջ, որպէս զի այդ դատարարական թիւնը իրօք մատակարարէ հասարակութեան (աղէկ) ամուսիններ և (աղէկ) մայրեր։

Եթէ դուք այդ չգիտէք, ուրեմն դուք ծանծաղամիտ չաղակրտաններ էք, իսկ եթէ դուք այդ գիտէք, այն ժամանակ դուք որ ձեր բերնէն բան գործ ըրիր էք ճառել ամուսիններու, մայրերու և տանտիրանայ վրայ, մեղ հետ միարան գործ տեսնելու էք և մեղմէ ես առտուել ջնջել։

մեռանդագոյն հոգ և ճիշդ ընելու էք
կանանց կրթութեան լրջականութեան և
բազմակողմանիութեան համար: Բայց
որովհետև դուք ինքիքներնիդ կը տքնիք
խափան լինել ամենայնի, որ կը ձգտի (ա-
զէկ) առտին մայր և (ազէկ) տանտիկին
պատրաստելու, այդ պատճառաւ դուք
գործնաւ ծանծաղամիտ և չնչին շողա-
կրասներ էք:

Այն մարդերը, որոց յիշաւի սիրե-
լի է բարդաւաճութիւնը և կատարելա-
գործութիւնը Ռուս ընտանեաց և Ռուս
տնտեսութեան, (իմա Հայ ընտանեաց
և Հայ տնտեսութեան), պարտին ե-
րեսնին գործունել ձեր կեղծուպատիր
բարբաճութեան և ունկնդիր ըլլալ թէ
ինչ կըսեն ազնիւ քաղաքացիք և խոհուն
զննողք ընկերական կենսութիւն:

Այդպիսի Փիլիսոփայանով յառաջա-
դէմները կրնային այդ հասարակաց ող-
ջախոհութեան անկողն հսկողներուն բերա-
նը խնու: Եւրոք՝ ի բաց կորդելով նոցա
ձեռքերէն ընտանեկան առաքինութեանց
գրօշակը և հասարակութեան վստահեցը-
նելով այն մասին թէ այդ առաքինու-
թիւնները ոչ մի վտանգի չեն ենթարկ-
ուիր, յառաջագէմները կրնային առա-
արկել ծրագիրը այն կրթութեան, որ
իրօք կազմակերպէ ամուսիններ, մայրեր
և տանտիկիններ:

Այս ծրագիրը իր ակներե բանաւո-
րութեամբ յինքն կը յանդուցանէր ամէ-
նի լիակատար համակրութիւնը և վրա-
տահութիւնը:

Էն վեհերոտ և կարճատես խելքերը
կը հասկնային առանց դժուարութեան
անոր աներկբայելի գործնական օգուտը
և վեհ դադարարը (կրթութեան կա-
նանց և ախտութեան կանանց) կը-
պատուաստուէր մեր հասարակութեան
վրայ այն պարագայի շնորհիւ իսկ, որ
ներկեաց հասարակութեան աչքին ամե-
նահամետ, պարզ և անշուք կերպա-
բանքով:

Ձեր կարծիքով մտածող կանայք զնա-
սակար և վտանգաւոր ճիշտութիւն մ'էն:
Շարունակելի

Չափազանց շահատիրութիւնը մոլութիւն է, և
մ'ընթերցող բարոյական մահն է մարդու:

Մոլութիւն պարզապէս չափազանցու-
թիւնն է: զի ամէն օգտակար կարծուած ի-
րերուն չափազանց գործածութիւնն. զորս
եթէ սահմանօրէն գործածուէր մարդու
օգտակար և շահաւէտ բարիքներ էին: Իսկ
չափազանցօրէն գործածուելով միշտ վնաս-
ակար կը ըլլան: (Գուտը չափ մը ունի,
զանի անձնելը չափը կորսնցնել է, այս կո-
րուտը վնաս է, և հետեւաբար մոլութիւն
է ասոր մէջ մարդս պարտք մը ունի, այս
պարտքն է իրեն յանձնուած կենաց հոգեւոր-
ութիւնը: զանի չհսկելը պարտազանցութիւն
է, և ըստ որում մոլութիւնը հսկելի անձին
կը վնասէ: Վնասողը պարտազանց է: մեն,
ընկերական կենաց մէկ մասն է: և հոն
մեզի իւրաքանչիւրոցս այս պարտքերը բաժ-
նուած են, և այն պարտքերը փոխադար-
ձութեամբ կը բարեօրին. արդ կենաց նը-

պատակը բարեօրութիւնն է, և որպէս զի
բարեօրութիւն ունենանք, պէտք է, մեր
ընթացքը հաշուի առնենք, զոր ոչն կեն-
քը կրնայ բարեօք նպատակի հասնել որ
իւր օրերը մոլութեան ստուերամած խաւա-
րին մէջ թաղուած է: կրնայ բարեօք նը-
պատակի մը հասնել որ իւր միտքը մոլու-
թեան շղթաներովը կաշկանդուած է: վեր-
ջապէս այն մարդը որ շահատիրութեան
համար իւր անձը վտանգի մէջ կը դնէ ինչ
բարեօրեցութիւն հըլուսացուի ի հարկէ
ոչ ինչ և ահա՛ այս պարտաւ ինչ մոլու-
թիւնն որ պարտաւորութիւնները կը վնասէ
և ըստ որում վնասուող պարտաւորութիւն-
ները Վրդին ամբողջութիւնը կազմող ան-
հատներ են: Հետեւաբար այս մոլութիւնը
ազգէնաւ հասարակ կը վնասէ և բարոյա-
պէս կը մեղքնէ: այսու ամենայնիւ յա-
ռաջագիտութիւնը մոլի ազգաց համար
անյուսակ է միշտ և թէ մոլութիւնը մահն
է ընկերական կենաց:

1869 Նոյ. 24

Յաշակերտաց
Յէնի գափուի վարժարանի
Յարութիւն Չտեման

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆԵՐ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. Ն. ՇԱՀՆԱԶԱՐԱՆԻ

Ա. Ռուս. Բրիտանական Հաւասոյ Երի-
նեալ Կարապետ Վարդապետի Շահնազարեան,
ըստ վարդապետութեան Առաքելական մի' Սորբ
և Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ Հաստատանոց:

Այս աշխատութիւնը՝ որ բարեկիշա-
տակ Հաշնազարեանց Կարապետ Վարդա-
պետի գործոց գլուխն է, մինչև հիմայ
մեր Վրդին մէջ հրատարակեալ այս տեսակ
գործեց գրեթէ առաջինն է, իւր պարզ և
օգտակար դիւրիմաց ոճովը, Բառուածա-
բանական վեհ մ'բազատութիւններովը:

Այս գործը չէ թէ միայն եկեղեցւոյ
նացալիս ամէն Հայու օգտակար և ան-
հրաժեշտ է ունենալ իւր վահան Հաւա-
սոյ Ա. Եկեղեցւոյ՝ և Վրդայնութեան
թշնամեաց գեմ:

Կը ծախուի ամէն գրաւաճառաց քով,
և մասնաւորապէս Ա. Ն. Հաշնազարեան
Վարժարանը, և Չափազաւար Եօգուշու
Վաթագեան գրատունը Գին մէկ արծաթ
1) էճիտ:

Բ. ՀԱՄԱՌՈՏ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ա. ՄԻՐԱՅԻԼԵԱՆԻ

Գ. ՏՊԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ

Այս Երկարհագրութիւնը գրեթէ փոր-
ձառութեան բովէն ելած ուսանելու ամէն
կերպ օգտակարութիւն ունի, և շատ յար-
մար է վարժարանաց և ամէն կարգի աշա-
կերտաց, որոյ կրորդը ապագրութիւնը մեր
ըսածին ապացոյցն է:

Կը ծախուի բոլոր գրաւաճառաց քով
Գին 10 դրամ:

ՆՈՒՅՐ ԿԱՂԱՆԳԻ

ԲԱՐԵՊՈՏ ՄԱՐԿԱՐԵ

Թ. ԱՐԳ. Մ. Ա. ՆՈՒԹԻՒՆ

ԵԶՆԻՎ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ԱՊԱՀՈՒՆԻՈՅ

Աղջկանց Բրիտանական գաւառաւորա-
կութեան մասութեք իւր օգնելու նպատա-

կաւ Արժ. Եղիշ Վարդապետ այս անգամ
յառաջիկայ տարեգլխոյն առթիւ այս
թարգմանութիւնը կ'ընծայէ նոցա, ինչպէս
որ յառաջաբանին մէջ ըսած է:

Յուսալի է, թէ Վարժապետաց ակ-
նարկութեան չմիտքիւր այս օգտակար աշ-
խատութիւնը, և իւր նպատակին կը հաս-
նի:

Կը ծախուի բոլոր գրաւաճառաց քով
Գին 1 դրամ:

ԳԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

ԵՒ

ՃԱՆԱԳԱՐՀ ԵՐԶԱՆԿՈՒԹԵԱՆ

ԱՇԽԱՏԱՅԻՆՈՒԹԵԱՆ

Ի ՄԱՀՏԵՍԻ ԳԵՈՐԳ. ՄԻՍՈՒՐԵԱՆԻ

Այս անունով չորս երեսէ բաղկացեալ
ստանաւոր տետրակ մը հրատարակուած է,
որ կը գտնուի ամէն գրաւաճառաց և բոլոր
լրագիր ծախողներու քով Գին 60 փարայ:

ԼՈՒԾՈՒՄ

Երեւոյց 9 թուով հրատարակուած
հանելուկն էր, ԶԱՆՒԱԿ, որոյ ձայնիւր
հաշարաւոր քիստոնեայք յեկեղեցի
կ'երթան, ուր ամէն կարգի մարդիկ մէկ
հաւասարութեան մէջ Աստուծոյ շնորհ-
աւոր կ'աղօթեն, յորոյ շատերն զգա-
լով իսկ յաւիտենականին Սէրը՝ կուրան:

Եկեղեցի գալիսներէն շատերը շնորհ-
աւոր աղօթիւք Աստուծոյ կը հաճոյա-
նան, և յաւիտենապէս հարստացած կ'եր-
թան, իսկ շատերը ոչ միայն Եկեղեցւոյ
մէջ անհրաժեշտն եղող քիստոնեական
պարտքերն չեն կատարեր, այլ իւրեւ
զրօտալայրի մը մէջ զրախօսութիւններով
և այլ կերպ կերպ անտեղութիւններով
կը մեղանչեն, և յաւիտենապէս աղքա-
տացած կը բաժնուին, և յայտնի է որ
այս ամէնն ալ մարդս իւր աղատ կամք-
ով կը գործէ:

ՀԱՆԵԼՈՒԿ

1. Ներկեկ անտուկ մը ունիմ,
Լայնութեանը խօսք չունիմ,
Թէ շատ՝ թէ քիչ կ'առնէ, ինչ որ ի-
րեն տամ,
Ես այս բանին զարմանամ:
Ատենօք փոքր էի ես,
Ասի հալկաւ դուռն դիտես,
Այն ատեն քիչ ունէի, քիչ կուտէի
Եւ շատ աղէկ կ'ապրէի:
Այդ կը տեսնես, որ ահա,
Տարիքս առի, ու մեծցայ:
Թ' և հիմայ շատ ունիմ, գարձեալ
քիչ կ'առնեմ,
Ասոր օգուտն ես դիտեմ:

2. Բայց ընկերներըս դահ չեն,
Առտու լիկուն տոյ՝ չեն,
Հոգս, հէրիք է, ոչ ուղածըս ընեմ,
Որով իրենց ալ կ'օգնեմ:

ԻՄԲԱԳԻՐ ԵՒ ՏԵՐ ԼՐԱԳՐՈՅՍ

ՍՄԵՐՆ Զ. Մ. ՅԵԼԵԿԵԱՆ

ՏՆՔԻՆ

Գ. ՅԵԼՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԱԶԳ. ՀԻՄԱՆԳԱՆՈՅ

ՅԻՒՍՈՒՅԵԱՆ ԽԱՆ